

A „passage berrichon” jelensége- A jelenség vizsgálata Dél-Burgundia román kori templomai alapján

TDK dolgozat kivonata

A TDK dolgozatot megelőző kutatásom tárgya a „passage berrichon” jelensége volt, amelynek jelentése „berryi átjáró”. A „passage berrichon” a román kori egyhajós plébániatemplomok azon jelensége, hogy a hajó és a négyezet, illetve a keresztház között nem csak a diadalív teremt kapcsolatot, hanem annak két oldalán kicsiny átjárókon át is be lehet jutni a keresztházba.

Az elnevezés Franciaország Berry tartományára utal, a TDK dolgozatot megelőző gyűjtőmunkám azonban az ország csaknem minden megyéjére kiterjedt, amelyekben több ilyen templomot találtam, különös tekintettel Dél-Burgundiára, ahol a legrészletesebb anyag állt rendelkezésemre. Az anyaggyűjtéshez egy dél-burgundiai nyári felmérőtábor szervezőitől kaptam segítséget, akik rendelkezésemre bocsátották a könyvtárukat és a térségben felmért román kori műemlékek dokumentumait. Az összegyűjtött burgundiai példák segítségével az átjárók méretét, formáját, arányait és kiképzését vizsgáltam összefüggéseket keresve a többi megye emlékeivel.

A kutatás célja a „passage berrichon” és Berry tartomány kapcsolatának illetve a jelenség lehetséges magyarázatainak megtalálása volt. Azért kezdtem ezt a témát részletesebben vizsgálni, mert erről a jelenégről mind Magyarországon, mind Franciaországban nagyon kevés irodalom áll a rendelkezésünkre, annak ellenére, hogy a plébániatemplomok mellett olyan nagyszabású emlékekben is alkalmazták a berryi átjárót, mint például a Plantagenet uralkodók sírjának otthont adó Fontevrault-i Apátság. Egyes régészeti dokumentumok szerint Cluny A és Cluny I is berryi átjárós templom volt.

A vizsgálat eredményeképpen nagy valószínűséggel feltételezhetjük, hogy a „passage berrichon” nem Berry régióban a legelterjedtebb és nem is ott alkalmazták először.

A példák nagy része arról tanúskodik, hogy az átjárók a teremtemplomok hajója és az annál jóval keskenyebb négyezet szélességkülönbségének az eredményei. Ezen kívül az is bizonyos, hogy fontos funkcionális szerepük volt. Elképzelhető, hogy az átjárók a korszakban jellemző bazilika léptékű előképek elemeinek (pl. szentélykörüljáró) leképeződései a plébániatemplomok építészetébe. Az is lehetséges, hogy az átjárókat a diadalív két oldalán a hármás nyílásforma igénye miatt alkalmazták.

A téma kidolgozása leginkább a kis léptékű francia templomépítészet és a burgundiai romanika rangos példái közötti összefüggéseket érintette, de új kérdéseket vetett fel a korabeli liturgiával és építési módszerekkel kapcsolatban is.